

iecto mobili aduenire: & hæc actualis acquisitio, prout continuat vnâ partem formæ ad aliâ partem, extendendo illas inter se; vt vna alteri succedat: & non omnes simul: hæc, inquam, extensio continua successiua inter partes formæ dicitur motus; cuius partes, id est, successiones partiales; continentur indiuisibilibus, quæ mutata esse communiter vocantur: sicut enim quantitas continua permanens partes substantiæ extendit; vt vna ab alia diuidi queat: sic motus partes formæ entitatiue extensas extendit; vt altera alteri succedat.

5. Nota.

Quinto notandum; quod motus ab alio habet; quod sit extensus: ab alio; quod sit cõtinuus; & ab alio; quod sit successiuus: primum habet ratione quantitatis: secundum, ratione indiuisibilitatis; quibus continuatur: tertium denique ratione formæ, quæ acquiritur: nam siue propter resistantiam mobilis ad Motorem, quæ consistit in hoc: quod mobile, dum mouetur; semper est sub aliquo, cui repugnat immediate, & simul habere terminum intentum: siue propter resistantiam medijs ad mobile: quia Mouens debet medijs ordinatis naturaliter inducere formam; siue propter vtriusque resistantiam ad mobile: non potest tota forma simul acquiri: & ideo ratione formæ causatur successio in motu; quæ quidem successio est motui intrinseca, & essentialis.

1. Conclus.

Dicendum primo, motus pro materiali ponitur in prædicamento formæ, ad quam est motus. Hæc est communis; & patet: nam motus pro materiali est ipsa forma fluens; quatenus tendit de esse imperfecto ad sui esse perfectum: ergo, &c.

2. Conclus.

Dicendum secundo, motus formaliter sumptus est vera, & propria species quantitatis continuæ, per se, & non per accidens. Hæc est Doct. vt supra; & probatur primo ex Arist. 5. Metaph. cap. 12. tex. 18. dicentem: motum pertinere ad prædicamentum quantitatis: & subdit: Quod quia motus est quantus; & tempus quatum. Sed tempus est per se quantum: vt dicemus: ergo motus erit per se quantus.

Secundo, illa est species per se quantitatis continuæ, quæ per se habet partes extensas copulatas vnico communi termino à reliquis terminis communibus essentialiter diuerso: huiusmodi est motus formaliter, & contra mutationem sumptus: ergo: probo maiorem: nam motus, seu continuus fluxus, vnus formæ successiue acquisibilis, habet partes mutatis esse terminatas, & copulatas: nam aliter quilibet forma in instanti acquireretur: quod experientia constat esse falsum: ergo motus habet partes extensas vnico communi termino ab alijs distincto copulatas: ergo est per se species quantitatis continuæ.

3. Conclus.

Dicendum tertio, motus realiter à mobili, & à suo termino distinguitur: Hæc colligitur à Doct. vt supra; & 9. Metaph. quæst. 14. prima pars probatur primo: mobile secundum se potest esse absque omni motu: ergo realiter distinguitur: antecedens probo supponendo cum Doct. in 2. distinct. 2. quæst. 2. lit. E. quod mobile tripliciter considerari valet: vel prout est inter ter-

minos mutationis; vel prout est sub terminis; vel secundum se, cum aptitudine ad moueri: mobile primo, & secundo modo nõ potest esse sine motu: bene tamen tertio modo sumptum; & vt sic distinguitur realiter à motu: & etiam alijs modis captum: nam motus est accidens mobili ab extrinseco adueniens.

Secundo, mobile sæpe est substantia; & motus accidens: sed substantia, & accidens realiter distinguntur: ergo.

Tertio, mobile est ens permanens, & motus est ens successiuum: sed permanens, & successiuum essentialiter distinguntur: ergo & motus à mobili.

Secunda pars patet: illa realiter distinguntur, quorum vnus manente, alterum non manet, & vno corrupto, alterum non corrumpitur: sed motus, & eius terminus sunt huiusmodi: ergo: probatur minor: nam acquisito termino; cessat motus: habitibus enim præsentibus in materia, cessat motus, ex primo de generatione: ergo; &c. Alias rationes vide apud Coloniam quæst. 26. quæ est tertia de motu.

Ad argumeta: ad primum dico, quod Arist. in Logica loquitur de speciebus quantitatis famosis; & non de omnibus: illa autem quinque sunt quantitates famosæ: quia habent rationem mensuræ: motus vero; quia non habet rationem mensuræ aliam à tempore; non numeratur inter species quantitatis famosas.

Vel aliter: quod in Logica non loquitur ex mente propria: nec rerum quidditates ibi inquirunt; & ideo motum quantitatem non appellat: eo modo, quo in Metaphysica; vbi tempus quantitatem non nominat: quia quidditas temporis est idem realiter cum quidditate motus.

Ad aliud; quod vocat motum quantum per accidens, dico: quod ly, per accidens stat dupliciter: vel vt distinguitur contra per se, vel vt distinguitur contra ly, primo: motus est quantus per se; vt opponitur contra ens per accidens: est tamen quantus per accidens: quia non est quantus per se primo: nam prima quantitas est magnitudo permanens: secunda, motus: tertia, tempus. Vel dic: quod est quantus per accidens eo modo, quo Doct. hic ad primum primæ quæstionis, de tempore respondet.

Ad secundum, distingo antecedens: est extensio entitatiua præsupponens essentiam partium, quarum extensio entitatiua dicitur extensio: nego antecedens: est extensio entitatiua non præsupponens tales partes in suo esse quidditatio constitutas; sed ipsa est ipsarummet essentia: concedo: & tunc talis extensio differt ab extensione entitatiua accidentium materialium: nam talis præsupponit essentiam partium, quas ordinat: non vero hæc extensio motus.

Ad tertium, nego maiorem: nam motus immediate extendit formam; & mediate substantiam: hoc enim est proprium quantitatis successiuæ, vt mediante magnitudine substantiam extendat.

Ad quartum, quod motus pro materiali est ens imperfectum; secus motus pro formali, de quo loquimur; & de quo arg. non procedit.

AR.

ARTIC. III.

An tempus sit vera species quantitatis continua à motu realiter distincta?

QVIA subtilissimus Magister in duplici sententia; quæ circa hanc difficultatem ei cõferri solet, problematicus fuisse videtur: & nos vtramque amplecti; & earum rationibus solutionem adhibere, ex eius mente conamur: Ideo notandum primo, quod tempus est numerus motus secundum prius, & posterius: in qua diffinitione, numerus; vt ait Doct. in solutione ad tertium pro prima quæstione; nõ sumitur pro numero prædicamentalis; de quo iam diximus: sed sumitur large; quatenus idem, quod mensura significat.

1. Nota.

Secundo notandum: quod sicut duplex est motus; communis; & specialis: cõmunis est motus primi mobilis, qui est regularissimus; velocissimus; & maxime vniformis; qui in primo mobili, seu octaua Sphæra, quæ ipso motu diurno vniuersum voluit, subiectatur: Specialis est quilibet motus horum inferiorum, & aliorum à primo mobilis: ita duplex est etiam tempus: alterum commune, de quo in 4. Physicorum cap. de tempore dicitur: idem tempus est vbique, scilicet, in Cælo, & in terra: & tale tempus est mensura motus primi mobilis: alterum est tempus speciale, quod specialis motus mensuratur.

2. Nota.

3. Nota.

Tertio notandum: quod mensura est duplex; intrinseca, & extrinseca: intrinseca est ipsa rei duratio, seu perseverantia: extrinseca est illa, quæ per accidens mensurat aliud ab eo, quod per se, & intrinsece mensurat, v. g. tempus commune, quod est mensura intrinseca motus primi mobilis; quatenus mensurat motus inferiores, & speciales; dicitur mensura extrinseca: & talis extrinseca mensura semper realiter distinguitur à mensurato: non vero mensura intrinseca: nam hæc, sufficit, vt formaliter distinguitur.

4. Nota.

Quarto notandum: quod duo ad rationem mensuræ requiruntur: primum esse certitudo: quæ tamen mensurans debet esse certa, inuariabilis, & nota: Secundum quod sit primum illorū; quæ sunt in genere mensurabilium per illam: vt docet Arist. 4. Physicorum tex. 133. Præterea requiritur; vt sit vnus æquabile ab alijs illius generis: ita quod comparando alia illi; cognoscatur esse numerus, & mensura illorum. Vnde entitas illa, cui hæc competunt à parte rei, optime mensura poterit appellari: & cū tempus sit quædam mensura motus; entitas illa, cui conditiones ad mensuram requisitæ conueniunt, merito temporis nomen sibi vendicabit.

1. Conclus.

Dicendum primo, tempus est per se species quantitatis cõtinuæ à motu realiter distincta. Hæc est Doct. 6. Metaph. q. 10. vbi sic ait: & cõcedo quod nullus motus; sed quantitas, quæ motus est quantus, est alia species à magnitudine, & à tempore: ita quod tres sunt species quantitatis permanentis: scilicet corpus, superficies, & linea: & duæ species successiuorū; scilicet successio motus; & temporis.

Concedatur. Hæc Doct. & idem docet in hæc quæst. in solutionibus argumentorū primæ quæstionis: & probatur ratione.

Illæ quæritates nõ sunt eadē realiter, quarum partes nõ sunt æquales in numero, & magnitudine in vtraque quæritate: sed partes quantitatiuæ in motu, & in tempore non sunt æquales: ergo nec motus, & tempus sunt idē realiter: minor probatur: cū eisdē partibus temporis possunt esse plures partes motus æquales prioribus partibus temporis: vel tot inæquales: v. g. sit virtus mouens alia quod mobile velocius in duplo alia virtute mouete idē mobile: vt puta; Petrus mouet lapidem per miliarium in vna hora: Angelus vero mouet eū de lapidē per miliarium indimidia hora: quia habet virtutē velociore in duplo: tūc omnes partes magnitudinis, quæ sunt in motu tardiori, sunt etiā in motu velociori: & tamē partes temporis nõ possunt esse eadē partibus istorū motuum: quia illæ sunt inæquales: ergo motus, & tempus realiter distinguntur: & cū tempus sit successio continua vnico communi termino copulata; videlicet instanti; sequitur intentum.

Secundo, cuius partes copulatur ad aliquē terminū cõmunē ab alijs essentialiter distinctū, distincta habet cõtinuitatē, & quantitatem essentialē: huiusmodi sunt motus, & tempus; nā illius partes mutatis esse instantibus; quæ sunt indiuisibilia essentialiter diuersa: ergo, &c.

Tertio, tempus debet motū mensurare: ergo tempus cõmune mensurat motū cõmunē: sed si motus, & tempus realiter sunt idem; tempus nequit motum mensurare: quia nihil est sui mensura: igitur videtur dicendum, tempus esse speciem à motu realiter diuersam.

2. Conclus.

Dicendum secundo, tempus est idē realiter cum motu: sicut subiectū & passio: & solū formaliter positue distinguntur. tempusque reductiue ponitur in hoc prædicamento. Hæc quoad primam partē est Doct. in 4. distinct. 48. q. 2. lit. G. quam, si cut & precedentē, approbare videtur in 2. distinct. 2. q. 2. & 3. & probatur primo, tempus est numerus numeratus motus: sed ipse motus est numerus numeratus: ergo tempus est realiter motus: & cõtra. Maior est Arist. 4. Physicorū tex. 102. vbi diffiniens tempus per numerum se declarat dicens: quod sit numerus numeratus. Minor probatur: motus est numeratus per tempus: ergo est numerus numeratus: sed tempus est realiter numerus numeratus: ergo realiter est motus.

Secundo, si tempus esset quid distinctū à motu; esset etiā notius motu: quia mensura debet esse notior mensurato: at tempus nõ est notius motu: imo est oppositū: vt patet ex ijs, quæ dicit Arist. in 4. Physicorū tex. 97. de illis, qui in Sardo dormire fabulatur: ex eo enim quod nullū motū perspexerunt dormientes; nullū tempus præterisse existimabant: & tamē quingenti anni (vt ferunt) iam præterierant: ergo signū est: quod tempus cognoscitur ex priori, & posteriori in motu: igitur tempus non potest esse mensura realiter distincta à motu.

Tertio, motus primi mobilis est aptus, vt sit tempus: igitur tempus non est quantitas ab eo realiter distincta. Antecedens probo: nam motus iste fundamentaliter est certus; inuariabilis;

Bb

bilis

bilis; vniformis; & notissimus apud omnes; est etiam primus omnium motuū aliorum orbium; est minor, & velocior; ita quod alij motus possunt illi æuari, & commensurari; ex qua æquabilitate potest cognosci numerus, & quantitas illorum motuum: ergo cum hæc tantum ad tempus requirantur: & motus primi mobilis fundamentaliter illa habeat; optime illi ratio temporis, & mensuræ tribui potest.

Secunda pars, nempe quod motus, & tempus formaliter distinguantur; patet: nam motus absolute consideratus non est formaliter tempus: quia, vt sic, non includit formaliter rationem mensuræ, quæ ad rationem formalem temporis exposcitur: ergo ratio mensuræ distinguitur formaliter à motu: sed ratio mensuræ est ratio formalis temporis: ergo, &c.

Tertia pars est manifesta: nam omnis propria passio ponitur in prædicamēto sui subiecti: tempus est propria passio motus, secundum omnes: ergo, &c. Et quia de hoc problematicus videtur Doctor: ideo ad argumēta pro vtraque conclusione respondetur.

Ad primū pro prima conclus.

Ad primum pro prima conclusione dico: quod Doctor sequens communem opinionem in Logica, & in Metaphysica tenuit tempus esse speciem quantitatis à motu realiter distinctam: postea in secundo sententiarum problematicè processit: tandem in quarto se determinauit: & huic loco est standum.

Ad secundū.

Ad secundum dico: quod procedit de tempore communi; quatenus est mensura motuum specialium; non vero vt mensurat motum communem: nam, vt sic, sunt æqualia.

Ad tertiu.

Ad tertium, nego minorem: nam sicut tempus est idem realiter cum motu: sic instans cum mutato esse: & ita sunt idem realiter, & distinguuntur formaliter.

Ad quartum.

Ad quartum respondeo cum Doct. in 2. distinct. 2. q. 3. lit. B. ex Arist. 4. Physicorum textu 114. vbi dicit: Tempus posse mensurare se; non quidem primo; sed determinando partem vnā motus; quæ postea; cum nota est: nata est mensurare totum: sicut enim solemus longitudinem aliquam; vt pannum mensurare vna, quæ est longitudo determinata, & nota: sic possumus mensurare primum motum determinando aliquam illius partem; & postea per illam mensurare totum motum primi Cæli, qui est realiter tempus.

Ad primū pro secūda conclus.

Ad primum pro secunda conclusione dico: quod numerus numeratus est ipsum tempus: nā cum tempus sit mensura reduplicationis; reduplicantur plures partes temporis ad mensurandum partes motus: & tales partes reduplicate dicuntur numerus numeratus.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum: quod motus est notior tempore quoad sensus exteriores; cæterum tempus est notius motu quoad sensus interiores; communem, scilicet, seu imaginationem: & hoc sufficit.

Ad tertiu.

Ad tertium dico: quod motus primi mobilis est aptus ad causandam certitudinem, & extensionem in tempore: non vero vt talis aptitudo in tali motu reperta sit illa, quæ ad tempus requiritur.

Ad quartū dico: quod tempus non est passio motus; nec motus est subiectum temporis: sed dicitur motus temporis subiectum: quia tempus aduenit mobili mediante motu, & hoc tantum vult Doct. in 4. vt supra.

QVÆST. IIII.

An quantitati sit aliquid contrarium?

Amplius quantitati nihil est contrarium, &c. cap. eod.

VAERITVR: an quantitati sit aliquid contrarium? quod sic, videtur; primo, per rationes generales: Aliqua quantitas magis distat ab alia;

aliqua minus: igitur aliqua maxime distat ab alia: sed contrarietas est maxima distantia in eodem genere, per Arist. 10. Metaph. igitur aliqua quantitas alij contrariatur: prima consequentia ostenditur prius autoritatibus, & ratione supra.

Itē, in hoc genere, & in omni alio, est differentia secundum speciem: & illa est contrarietas, per Arist. 10. Metaph. Vbi supra igitur, &c.

Item, hoc arguitur per rationes proprias: quia per Arist. 5. Physicorum omnis motus est à contrario in contrarium; vel à medio in medium: sed in genere quantitatis est motus proprie dictus, per ipsum ibidem: igitur ibi sunt contraria; vel media inter contraria: & si media: igitur contraria.

Item, suscipere magis & minus; & recipere contraria, sunt proprietates cōuertibiles respectu cuiuscūque generis: sed quantitas suscipit magis & minus: igitur etiam contraria. Maior patet inductiue: probatio minoris: magnū & paruum sunt per se passiones quantitatis, & eius solius: sed magis & minus non sunt; nisi vbi est magnum & paruum, & non alibi: igitur in solo genere quantitatis. Similiter; omne totum est

Ad quartū

Tex. com. 13. & 24.

Tex. com. 9. & 52.

est

est maius sua parte: sed quantitas aliqua est per se pars alterius quantitatis: igitur in quantitate est per se magis & minus. Similiter, in sunt per se æquale & inæquale: sed inæquale est magis vel minus: igitur, &c.

Item, magnum & paruum videntur quantitates contrariæ: similiter sursum & deorsum: igitur, &c.

Ad oppositum est Aristoteles.

Ad questionem est dicendum: quod contrarietas sumitur æquiuoce: scilicet, proprie, & transumptiue: transumptiue dicitur absolute maxima distantia in genere: & extenditur ad oppositionem priuatiuā: sicut in 1. Physicorū dicitur; principia esse contraria, pro forma, & priuatione: oppositū enim hoc modo est contrarietas in omni genere: quia omnis diuisio generis est per differentias oppositas hoc modo contrarias: Sed contrarietas proprie sumpta est maxima distantia formarū, quæ natæ sunt fieri; & mutuo se expellere circa idē susceptiuū hoc modo negatur à substantia, & quantitate: & est hoc intelligendū in definitis; id est, in speciebus quantitatis; vt dicit Arist. non forte in passionibus. Similiter, intelligendū est de quantitate secundū se: nō secundū esse naturale: quia forte illo modo habet contraria: vt dicitur respondendo ad argumēta.

Tex. com. 24.

Ad primum dicitur: quod in quantitate nulla est maxima distantia: sed sicut diuisio continui procedit in infinitum: ita etiam infinitas in continuis, & numeris causatis ex diuisione eorum.

Cap. de spe cie.

Contra hoc est, quod dicit Porphyrius: quod species specialissimæ sunt finitæ secundum naturā: licet non quoad nos: Hoc etiam videtur per rationem: quia quælibet species est pars essentialis vniuersi: & in illis partibus non videtur possibilis infinitas: quia hæc repugnat ordini, qui est bonum vniuersi.

Potest igitur dici: quod quauis essent infinita species in potentia quantitatis: licet nulla infinitarum alij contrarietur: quia nec maxime distat: tamen species intermedia his communis potest maxime distare ab alia specie intermedia communi illis: vt continuum maxime distaret secundum formam quantitatis à discreto: licet continua essent infinita; & discreta similiter.

Potest igitur dici: quod duæ primæ

rationes verum concludunt de contrarietate primo modo dicta transumptiue: quia tantū de ista est vtraque autoritas Arist. intelligenda.

Ad tertium dico: quod ad quantitatem secundum se non est motus: sed, vt subest Naturali: & illo modo habet contrarietatem: vt imperfecta quantitas, perfectam: ad quas, & de quibus, sunt augmentatio, & diminutio: iste differentia non sunt quantitatis secundum se; sed quantitatis naturalis: imperfecta enim dicitur, quæ non est debita speciei secundum suam formam naturalem: perfecta, per oppositum; nam, vt dicitur in secundo de anima: Omnium natura constantium est determinata ratio magnitudinis, & augmenti: nō enim aliqua quantitas imperfecta absolute est in genere quantitatis: sed imperfecta tali enti naturali: & secundum hoc mouetur aliquid ab imperfecta quantitate ad perfectam; vel e conuerso.

Contra: motus est ad rem alienius generis: non ad ens per accidens, per Arist. in tertio Physicorū: tot sunt species motus; quot & entis: addit Commentator: acquisiti per motum: sed quantitas sub esse naturali non est species generis: sed ens per accidens: quia compositum ex duobus, quorum vnū alteri accidit: igitur ad quantitatem, sic, non est motus: sed ad illud, quod per se est in genere quantitatis, est motus: igitur illi est aliquid contrarium.

Potest dici hic: quod ad quantitatem est motus: ita quod ad quantum per motum; vt terminus, est per se in genere quantitatis: sed nō acquiritur, vt quantitas; sed sub tali modo essendi: & sub tali modo essendi habet contrarium. Tunc oportet dicere: quod non oportet illi formæ, quæ est per se terminus motus, esse aliquid proprie contrarium: sed tantum ei; vt acquiritur per motum. Tunc ad formam dico: quod quantitas sub esse naturali; si intelligatur vnū compositum ex his; est ens per accidens: sed ipsa quantitas non: licet sumatur sub tali modo essendi: quando modus non intelligitur esse pars entis compositi ex duobus: & ita ad quantitatem est motus.

Ad quartū argumētum dico: quod aliud est suscipere magis, & minus; & aliud est suscipere magis, & minus: quia magis & minus dicuntur secundū quantitatē